

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

**BALIQLARNING YUQUMSIZ KASALLIKLARI
FANI BO'YICHA**

SILLABUS

Bilim sohasi: 800000 – Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi: 840000 – Veterinariya
Mutaxassisligi: 70840108 – Baliq kasalliklari

Samarqand – 2024

Modul / FAN SILLABUSI
Magistratura bo'limi
70840108 – Baliq kasalliklari
ta'lim mutaxassisligi

Fan nomi:	<i>Baliqlarning yuqumsiz kasalliklari</i>
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	BYK1206
Yil:	1
Semestr:	1
Ta'lim shakli:	Magistratura
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	180
Ma'ruza	40
Amaliy mashg'ulotlar	50
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	90
Kredit miqdori:	6
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	Baliqlarda uchraydigan yuqumsiz kasalliklarni tezkor diagnostika qilishni o'rgatish, kasalliklarni sabablari, simptom va sindromlari, davolash va oldini olish usullari, baliqlarni klinik va laborator tekshirish usullarini bajarish bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1.	Hayvonlar biokimyosi
2.	Hayvonlarni oziqlantirish
3.	Hayvonlar anatomiyasi
4.	Hayvonlar fiziologiyasi
5.	Hayvonlar pat fiziologiyasi
6.	Ichki yuqumsiz kasalliklar
7.	Klinik diagnostika va rentgenologiya

8.	Epizootologiya
9.	Parazitologiya

Ta'lim natijalari (TN)	
	<i>Bilimlar jihatidan:</i>
TN1	- baliqlarning nafas, ovqat hazm qilish va modda almashinuvi buzilishi, oziqalardan zaharlanishlari hamda ko'payish organlari kasalliklarining tarqalishi, iqtisodiy zarari, asosiy sabablari, rivojlanishi, simptom va sindromlari hamda ertachi tashxisi;
TN2	asalarilarning nafas, ovqat hazm qilish va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish organlari hamda zaharlanish kasalliklariga tekshirishda klinik, va boshqa laborator tekshirishlar o'tkazish va ularning natijalarini tahlil qilishni, baliqlarning nafas, ovqat hazm qilish, modda almashinuvi buzilishi ko'payish organlari kasalliklarini hamda oziqalardan zaharlanishlarini aniqlash, davolash hamda ularning oldini olish chora-tadbirlarini;
TN3	Fanni o'qitish jarayonida zamonaviy uslublardan foydalanish, sohadagi muammolarni ta'limning ommaviy shakllari bilan bog'lab, talabalarining nazariy bilimlarini amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlab borish lozim. O'quv materiallarini talabalar tomonidan unumli o'zlashtirish uchun ko'rgazmali qurollar o'qitishning texnik vositalari, baliqlarning nafas, ovqat hazm qilish va modda almashinuvi buzilishi hamda modda almashinuvi buzilishi ko'payish organlari kasalliklarini ilmiy asoslari haqida bilimga ega bo'lishlari kerak;
TN4	to'liq klinik hamda zamonaviy laborator tekshirishlar o'tkazish orqali baliqlarning nafas, ovqat hazm qilish, zaharlanishlar va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish organlari kasalliklariga to'g'ri tashxis qo'yish, kasal parrandalardan qon olish, patologik materiallar va qonni laborator tekshirishlardan o'tkazish nazariy va ilmiy asoslarni bilishi kerak;
	<i>Ko'nikmalar jihatidan:</i>
TN5	Baliqlarni nafas, ovqat hazm qilish va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish organlari hamda zaharlanish kasalliklariga tekshirishda klinik, gematologik va boshqa laborator tekshirishlar o'tkazish va ularning natijalarini tahlil qilishni;
TN6	Baliqlardan qon olish, patologik materiallar va qonni laborator tekshirishlardan o'tkazish hamda parrandalarning nafas, ovqat hazm qilish, turli zaharlanishlar va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish organlari kasalliklarini davolashda turli dori vositalarini qo'llay olish;
TN7	Baliqlarning nafas, ovqat hazm qilish, zaharlanishlar va modda almashinuvi buzilishi hamda ko'payish organlari kasalliklariga to'g'ri tashxis qo'yish, kasal baliqlardan qon olishni bajara olish;

TN8	Baliqlarning yuqumsiz kasalliklarni hamda saqlash sharoitlarini aniqlash, davolash hamda oldini olishning zamonaviy usullarini bajara oladi.
------------	--

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Baliqlarning anatomo-fiziologik xususiyatlari
M2	Baliqlarni parvarishlash asoslari.
M3	Baliqlarning o'sish va rivojlanishiga tashqi omillarning ta'siri.
M4	Baliqlarning modda almashinuvi buzilishi kasalliklari Baliqlarning gipovitaminozlari
M5	Baliqlarning D gipovitaminozlari.
M6	Baliqlarda B guruhi vitaminlari va minerallarning yetishmovchiligi
M7	Baliqlarning notug'ri oziqlantirilishi oqibatida yuzaga keladigan kasalliklari. Baliqlarning ovqat hazm qilish tizimi kasalliklari
M8	Baliqlarda ichki organlar distrofiyasi.
M9	Baliqlarning saqlash sharoitlarining buzilishidan kelib chiqadigan kasalliklari.
M10	Baliqlarning mexanik shikastlanishlar.
M11	Baliqlar uchun suv-tuz rejimi va uning o'zgarishlari.
M12	Suv havzalarida muhitning o'zgarishi oqibatidagi kasalliklari
M13	Baliqlarning yuqumsiz bronxionevrozi
M14	Baliqlarning organik moddalardan zaharlanishi kasalliklari
M15	Baliqlarning ishqoriy moddalardan zaharlanishi kasalliklari.
M16	Baliqlarning kislotali moddalardan zaharlanishi kasalliklari.
M17	Baliqlarning zaharli o'simliklardan zaharlanishi.
M18	Baliqlarning mikotoksikozlari.
M19	Atrof muhitning yomonlashuvi natijasida paydo bo'ladigan kasalliklar.
M20	Baliqlarning ishlab chiqarish chiqindilaridan zaharlanishi. Baliqlarning mishyakdan zaharlanishi.
Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulotlar (A)	
A1	Baliqlarning anatomo-fiziologik xususiyatlari, yashash muhiti va ko'payish xususiyatlari
A2	Baliqlarni tekshirish uchun namunalar olish usullari, asbob uskuna va jihozlari ularni ishlatish tartibi
A3	Baliqlarni patologoanatomik yorib ko'rish tartibi va usullari
A4	Baliqlarning yuqumsiz kasalliklarida qo'llaniladigan dorilarni tayyorlash va ishlatish qoidalari

baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

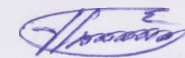
Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Mualliflar:	S.B.Eshburiyev – SamDVMCHBU “Parranda, baliq, asalari va mo'ynali hayvonlar kasalliklari” kafedrasida dotsenti, veterinariya fanlari doktori
E-mail:	eshburiyev81@mail.ru
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti “Parranda, baliq, asalari va mo'ynali hayvonlar kasalliklari” kafedrasida
Taqrizchilar:	1. O.O'.Qo'ldoshev – Veterinariya ilmiy tadqiqot instituti, laboratoriya mudiri, v.f.d. 2. Nurullayev A.A. - Samarqand viloyati veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish boshqarmasi boshlig'i, b.f.n.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashning 2024 yil 29-avgustdagi 1-sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

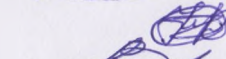
Mazkur Sillabus “Parranda, baliq, asalari va mo'ynali hayvonlar kasalliklari” kafedrasining 2024 yil ___ avgustdagi ___ sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

R. Ro'ziqulov

Magistratura bo'limi boshlig'i

K.O'roqov

Kafedra mudiri

Z.B.Mamatova

Tuzuvchilar

S.B.Eshburiyev

Talabanning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-xuquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;
- b) 4 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
- v) 3 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmas;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- g) quyidagi hollarda talabanning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baxo bilan

A5	Baliqlarning mexanik shikastlanishlari, tashish va saqlashdagi travmalar, akvariumlarni tozalash paytida yetkaziladigan shikastlanishlar, kasallikni aniqlash va guruhli profilaktikasi	
A6	Suv haroratining baliqlar organizmiga ta'sirini aniqlash usullari.	
A7	Suvdagi gaz rejimi va suv sifatining baliqlarni o'sish va rivojlanishiga ta'siri	
A8	Baliqlarda yuqumsiz bronxionekroz tashxisi, davolash va oldini olish usullari	
A9	Baliqlarning nuqsonlarini aniqlash, klinikasi va oldini olish usullari.	
A10	Baliqlarning saqlash sharoitlari buzilishi kasalliklarining oldini olish usullari.	
A11	Baliqlar saqlanadigan suv havzalarida suvning muhitini buzilishi oqibatida paydo bo'ladigan kasalliklarning oldini olish usullari.	
A12	Baliqlarda oshqozon ichak kasalliklari tashxisi, davolash va oldini olish usullari.	
A13	Baliqlarda jigar kasalliklari etiologiyasi, patologoanatomik o'zgarishlari, davolash va oldini olish.	
A14	Baliqlarda moddalar almashinuvi buzilishi kasalliklari tashxisi, davolash va oldini olish usullari.	
A15	Baliqlarda oqsilli distrofiyaning tashxisi, davolash va oldini olish usullari	
A16	Baliqlarda yog' bosishining tashxisi, davolash va oldini olish usullari.	
A17	Baliqlarning gipovitaminozlari, tashxisi, davolash va oldini olish usullari.	
A18	Baliqlarning anorganik birikmalar bilan zaharlanishining tashxisi, davolash va oldini olish usullari.	
A19	Baliqlarda fitotoksikozlar tashxisi, davolash va oldini olish usullari.	
A20	Baliqlarning pestisidlar bilan zaharlanishi tashxisi, davolash va oldini olish usullari.	
A21	Baliqlarning ximiyaviy xushbuy birikmalar bilan zaharlanishlari tashxisi, davolash va oldini olish usullari.	
A22	Baliqlarning mishyakdan zaharlanishi. Kasallikning sababalari, patogenezi, davolash va oldini olishning zamonaviy usullari.	
A23	Baliqlarning neft mahsulotlaridan zaharlanishi. Kasallikning sababalari, patogenezi, davolash va oldini olish usullari.	
A24	Baliqlar aflotoksikozining sababalari, patogenezi, davolash va oldini olish usullari.	
A25	Baliqlar trixotetsen mikotoksikozining sababalari, patogenezi, davolash va oldini olish usullari.	
Mustaqil ta'lim (MT)		
1.	O'zbekistonda rivojlantirilayotgan baliqlarning morfologiyasi, taraqqiyotidagi bosqich va davrlarning o'ziga xosligi	4
2.	Baliqlarni parvarishlash usullarining afzallik va kamchiliklari	4

3.	Baliqlarning saqlash va oziqlantirish sharoitlari buzilishi oqibatida kelib chiqadigan kasalliklar va ularni davolash va oldini usullari	4
4.	Baliqlarning turli zaharlanishlarining etiologiyasi, klinik belgilari, davolash va oldini olish usullari	4
5.	Baliqlarning pestisidlar va boshqa kimyoviy birikmalar bilan zaharlanishi tashxisi, davolash va oldini olish usullari	4
6.	Baliqlarning kimyoviy birikmalardan zaharlanishlarini laborator tashxisi va oldini olish	4
7.	Baliqlarning dushmanlari va ularni bartaraf etish usullari	4
8.	Baliqlar suv havzasi suvining muhiti o'zgarishlari oqibatida paydo bo'ladigan kasalliklarning oldini olish usullari	4
9.	Tabiiy va suniy suv havzalarida suvda ishqorlar va kislotalar miqdorini aniqlash laborator tekshirishning diagnostik ahamiyati	4
10.	Baliqlarni tutish, tashish, baliqlar ikrasini tashish usullari	4
11.	O'txo'r baliqlar anatomo-morfologik xususiyatlari	4
12.	Baliqlar organizmiga tashqi omillarning va oziqalar sifatining ta'siri	4
13.	Tabiiy va suniy suv havzalarida baliq kasalliklariga qarshi o'tkaziladigan veterinariya tadbirlari	4
14.	Suvning haroratiga ko'ra baliqlarning kislorodga bo'lgan talabi, baliqlarda kimyoviy o'g'itlardan zaharlanishlarning laborator diagnostika qilishning zamonaviy usullari	4
15.	Laboratoriyada tekshirish uchun namuna olish, konservatsiya qilish va jo'natish	4
16.	O'zbekistonda rivojlantirilayotgan baliqlarning morfologiyasi, taraqqiyotidagi bosqich va davrlarning o'ziga xosligi	4
17.	Baliqlarni parvarishlash usullarining afzallik va kamchiliklari	4
18.	Baliqlarning saqlash va oziqlantirish sharoitlari buzilishi oqibatida kelib chiqadigan kasalliklar va ularni davolash va oldini usullari	4
19.	Baliqlarning turli zaharlanishlarining etiologiyasi, klinik belgilari, davolash va oldini olish usullari	4
20.	Baliqchilik suv havzalaridan olingan suv namunalari laborator tekshirish usullari	4
21.	Baliqlarni yuqumsiz kasalliklarda patologoanatomik tekshirish usullari	4
22.	Baliqlarda mineral modda almashinuvi buzilishlarini laborator tashxisi	4
23.	Baliqlarda vitaminlar almashinuvi buzilishlarini laborator tashxisi	2
Jami		90

Asosiy adabiyotlar	
1.	Головина Н. А., Ю.А.Стрелков, В.Н.Воронин, П.П.Головин, Е.Б.Евдокимова, Л. Н. Юхименко. Ихтиопатология. Учебник - М.: Мир, 2003 год.

2.	Грищенко Л.И., Акбаев М.Ш., Васильков Г.В., "Болезни рыб и основы рыбоводства". Москва. Колос 1999 год.
3.	Haqberdiyev P.S., Qarshiyeva V.Sh. Baliqlarning zaharlanishi. O'quv qo'llanma., N.Doba. Samarqand, 2009 yil.
4.	Haqberdiyev P.S., Qurbonov F.I., Qarshiyeva V. Baliq va asalarilar kasalliklari. O'quv qo'llanma. Toshkent. Navro'z nashriyoti 2016 yil
5.	Baliq kasalliklari. Daminov A.S., Nasimov Sh.N., Gerasimchik V.A., Eshburiyev S.B., Qurbonov F.I. O'quv qo'llanma. Toshkent. Navro'z nashriyoti. 2020 yil
Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	Mirziyoyev Sh.M. Birlashgan millatlar tashkiloti bosh assambleyasi 75-sessiyasida so'zlagan nutqini o'rganish va keng jamoatchilik o'rtasida targ'ib qilish. O'quv qullanma. Toshkent, "Ma'naviyat" NMIU, 2021. – 280 b.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. – 52 b.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. – 36 b.
4.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022. – 416 b.
5.	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5696 son Farmoni.
6.	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-187-son qarori.
7.	Грищенко Л.И., «Болезни рыб и пчёл», Методические указания, Тирасполь, 2015 год.
8.	Кашковская Л.М., «Болезни рыб, птиц, пчел, пушных зверей, экзотических, зоопарковых и диких животных», Методические указания по выполнению лабораторных работ. Саратов 2016 год
Axborot manbaalari	
1.	www.gov.uz -O'zbekiston Respublikasi hukumat portal.
2.	www.lex.uz -O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari Ma'lumotlari milliy bazasi
3.	www.Ziyonet.uz .
4.	www.veterinariya.medsinasi.uz
5.	www.sea@mail.net21.ru